

ניתוח מגדרי של תקציב המדינה לשנים 2015-2016

מבוא לתקצוב מגדרי

מה נעשה במסגרת תקציב המדינה לשנים 2015-2016

נובמבר 2015

תוכן העניינים

3	מהו תקצוב מגדרי?
4	מתווה מומלץ לניתוח מגדרי של תקציבי משרדי הממשלה
8	משרד הביטחון - נושאים לא מסווגים
8	המשרד לביטחון פנים
8	משרד הכלכלה
9	משרד החקלאות
10	משרד התיירות
10	משרד התקשורת
11	הרשות הממשלתית למשק המים והביוב
11	משרד החינוך וההשכלה הגבוהה
11	משרד הרווחה והשירותים החברתיים
12	משרד הבריאות
13	המשרד לקליטת העלייה
13	משרד הפנים
14	משרד המדע והטכנולוגיה, התרבות והספורט
15	משרד האוצר
16	משרד ראש הממשלה
18	משרד החוץ
18	משרד המשפטים
18	המשרד להגנת הסביבה
19	נשיא המדינה
19	משרד התחבורה
19	משרד התשתיות הלאומיות, האנרגיה והמים
20	רשות מקרקעי ישראל
20	משרד הבינוי והשיכון
21	עיקרי התקציב: מיסוי

מהו תקצוב מגדרי?

תקצוב מגדרי מתייחס לעבודת ניתוח ומעקב רגיש-מגדר אחר תהליכי תכנון, הכנה, ביצוע ובקרה של התקציב. ניתוח מגדרי של תקציב המדינה ושל תהליך הכנתו משקף כיצד מחולקים המשאבים הציבוריים בין נשים וגברים וכיצד חלוקה זו הולמת את הצרכים, המיקום החברתי וסדרי העדיפויות של נשים וגברים, נערות ונערים, ילדות וילדים. תקצוב מגדרי הוא אסטרטגיה לקידום מעמדן של נשים ולצמצום אי השוויון המגדרי בחברה.

תקציב המדינה נראה על פניו כלי ניטראלי המורכב מסכומים כספיים של הכנסות והוצאות. בתקציב אין הרי אזכור מפורש של נשים או של גברים. אולם התקציב אינו ניטראלי: הוא כלי ביצוע המשקף סדרי עדיפויות. נשים וגברים מקבוצות חברתיות שונות ממוקמים בעמדות שונות בחברה, בשוק העבודה ובתוך המשפחה, עמדות המאופיינות בהבדלי צרכים ותפקידים. שירותים ציבוריים כגון חינוך, בריאות, תחבורה ציבורית ורווחה נצרכים במידות שונות על ידי נשים וגברים; לפיכך, התקציב משפיע באופן שונה על כל תושב ותושבת.

שיטת התקצוב המגדרי עושה שימוש בתקציב ככלי לחשיפת דפוסים של אי שוויון בחלוקת משאבים. יתרונה הוא בכך שהיא מסייעת בהקצאה יעילה יותר של כספים לשירותים חברתיים, בהגברת השקיפות בתהליכי התקצוב ובהעמקת ההשתתפות הדמוקרטית של תושבות ותושבים בתהליכים אלה. תקצוב מגדרי מסייע לממשלה להחליט כיצד לעצב את מדיניותה ומאפשר למקבלי ההחלטות להקצות את תקציביהם בצורה מושכלת בהתאם ליעדיהם ולמטרותיהם. כמו כן, טמון בה הפוטנציאל לשפר את השירותים המוענקים לתושבים ולתושבות, מאחר וצרכיהם כצרכנים של שירותים אלה ברורים יותר ומובאים בחשבון.

גישת התקצוב המגדרי כאסטרטגיה לצמצום פערים מגדריים ולקידום שוויון מגדרי וחברתי מומלצת על ידי האיחוד האירופי וארגון ה-OECD ומיושמת במדינות רבות באירופה, ביניהן מדינות סקנדינביה, גרמניה, אוסטריה, בלגיה וספרד.

תקצוב מגדרי אינו מתמקד בהכרח בחלוקה שווה של המשאבים הציבוריים בין גברים ונשים אלא בהתאמה של משאבים לצרכים. כמו כן, אין מדובר אך ורק באותם תקציבים שהם נפרדים וייחודיים לנשים, שכן אלה מוגבלים מאוד בהיקפם ומהווים חלק קטן מאוד מסך כל התקציב, אלא בחלק הארי של התקציב, שכאמור נראה ניטראלי אך בפועל מייטיב עם קבוצות מסוימות של אזרחים ולא עם אחרות.

מרכז אדוה מוביל מזה למעלה מ-15 שנים את רעיון התקצוב המגדרי בישראל ובין היתר פרסם מדריך לניתוח מגדרי של תקציבי הרשויות המקומיות. עקרונותיו של מדריך זה ניתנים ליישום בקלות גם על תקציב המדינה.

מתווה מומלץ לניתוח מגדרי של תקציבי משרדי הממשלה

1. הצגת סך כל התקציב המתוכנן של המשרד לשנה נתונה ובתוכו החלוקה בין תקציב השכר ותקציב הפעולות.

ניתוח תקציבי פעולות עשוי לדרוש חשיבה "מחוץ לקופסא". הקופסא במקרה זה היא ספר התקציב וההיצמדות להגדרותיו המוכרות ולאופן ההצגה הקיים. האופן שבו נוהג המשרד להציג את פעולותיו לא תמיד מאפשר חלוקה משמעותית.

למשל, ניתוח מגדרי של פעולות המשרד לביטחון פנים דורש חשיבה מעבר לשורות התקציב הקיימות:

המשטרה (וגם השב"ס) עובדת בשתי חזיתות עיקריות: החזית הצבאית והחזית האזרחית. אם רוצים לערוך ניתוח מגדרי נכון של פעולות המשטרה יש צורך בחלוקה של הפעולות לאלה הקשורות לביטחון במובנו הצבאי ולאלה הקשורות לביטחון במובנו האזרחי (ביטחון מפני פגיעות אזרחיות). הניתוח צריך לכלול התפלגות עלויות.

גם את פעילות המשטרה הקהילתית יש לפלח על בסיס מגדרי. כיום לא ניתן לעשות זאת על פי ספר התקציב בלבד.

בהכללה - יש פשעים שהם בעיקרם נגד נשים (למשל: הכאת נשים, אונס והטרדה מינית, שידול לזנות, מכירת שירותי מין על ידי סרסורים, רצח נשים על "כבוד המשפחה") ופשעים שהם בעיקרם נגד גברים (למשל: אלימות במקומות בילוי, פשע מאורגן, אלימות באירועי ספורט). לפיכך, רצוי לפלג את תקציבי המשטרה לפי הטיפול בפשעים המאופיינים מגדריים. בספר התקציב לא ניתן למצוא זאת, אך יש להניח שלמשטרה יש נתונים שמהם ניתן לגזור התפלגות שכזאת.

בנוסף - תקציב הפעולות טומן בתוכו התקשרות עם עמותות וספקי שירותים שמעסיקים עובדים המבצעים את העבודה בפועל. לפיכך חשוב להבין האם פעולות אלה מתבצעות על ידי עובדי/ות המשרד או על ידי עובדי/ות קבלן ועמותות. יש לנתח האם אופן הקצאת התקציב לעמותות המבצעות מאפשר אספקה טובה של השירות. למשל: בהצעת התקציב של משרד הרווחה אין רמז לעובדה שהשירותים לנערות במצוקה מסופקים על ידי עמותות שיש בעיה בשיטת התקצוב שלהן.

2. הצגת הנתח התקציבי אליו מתייחס הניתוח המגדרי ושיעורו באחוזים מכלל תקציב המשרד.

רבים ממשרדי הממשלה שערכו ניתוח מגדרי של הצעת התקציב לשנים 2015-2016 הציגו פילוח מגדרי של המועסקים במשרד. אם עורכים ניתוח מגדרי של המועסקים, מומלץ להציג התפלגות של נשים וגברים בדרגות השונות, כולל נתוני שכר חציוני.

יחד עם זאת, העבודה צריכה להתמקד בראש ובראשונה בניתוח של תקציבי השירותים ושל תכניות המשרד.

3. בשלב הבא יש להציג את הפריטים שיכלול הניתוח המגדרי: שורות תקציב, תכניות או שירותים שבאחריות המשרד.

עבור כל סעיף / תכנית או שירות יוצג הניתוח הבא:

א. תיאור קצר של הסעיף התקציבי/תכנית/שירות ומטרותיו/ה

ב. הצגת הפילוח המגדרי של מקבלי/ות השירות, במספרים מוחלטים ובאחוזים. רצוי להציג פילוח על פני מספר שנים. במידת האפשר ראוי לכלול בניתוח התפלגויות מגדריות לפי קבוצות גיל/לאום/מעמד כלכלי ועוד.

ג. ניתוח מגדרי של התקציב - כיצד מתחלק הכסף בין הנשים לגברים. יש להתייחס למספר דגשים עיקריים:

- רצוי להציג את החלוקה המגדרית של התקציב על פני מספר שנים. זאת על מנת שניתן יהיה לעקוב אחר מגמות ושינויים, לקבוע יעדים ולבחון האם הושגו.
 - יש להציג את החלוקה המגדרית של התקציב במספרים מוחלטים ובאחוזים. חשוב להקפיד על דרך הצגה אחידה; מומלץ לאמץ את הדרך בה מוצגים הנתונים בספרי התקציב - כלומר אלפי ש"ח או מיליוני ש"ח.
 - טעות נפוצה היא לחשוב שיש הלימה מלאה בין התפלגות התקציב לבין התפלגות האוכלוסייה שבה מדובר, אך במקרים רבים זה לא המצב.
 - טעות נפוצה נוספת היא להניח שתקציבה של כל יחידת שירות (למשל, "קוד" לאשפוז ממושך, או מענק מחקר) שווה לתקציב של יחידות שרות אחרות; אך אי אפשר להניח זאת ללא בדיקה תקציבית בפועל.
-

דוגמא של הצגה נכונה של הפילוח המגדרי (לקוחה מתוך הצעת תקציב משרד הקליטה לשנים 2015-2016):

התקציב לקידום תעסוקת עולים/ות לשנת 2015 עומד על 9,618,000 ש"ח. שיעור הגברים שקיבלו מימון במסגרת תקציב זה עומד על 46% ושיעור הנשים על 54%. בחלוקה תקציבית, גברים מקבלים 32% מסך התשלומים בעוד שנשים מקבלות 68%. ההסבר שניתן לכך על ידי המשרד הוא שנשים עולות רבות מועסקות במקצועות עם שכר גבוה, כדוגמת רפואה. סעיף אחר שניתח משרד הקליטה הוא ההקצאה לקרן מנהלי מחוז, המיועדת לסיוע לעולים שנקלעו למצבי מצוקה ומשבר. סך התקציב לשנת 2015 הוא 540,000 ש"ח. שיעור הגברים שקיבלו סיוע זהה לשיעור הנשים - 50%. אולם בכל הנוגע לתקציב, 55% ממנו מופנים לגברים ו-45% לנשים. פער זה אינו מוסבר ולכן לא ניתן לדעת אם יש צורך בשינוי המדיניות.

ד. בחינת צרכים - במידה ונמצאו פערים, יש לנסות להסבירם. ניתן לעשות זאת באמצעות איסוף נתונים איכותיים וכמותיים שיסייעו בהבנת הצרכים של נשים וגברים. דגשים עיקריים:

- הבנה לעומק של אוכלוסיית היעד של השירות שבחרנו ואפיונה ככל האפשר במונחים של מגדר/ גיל/ מוצא/ לאום/ מיקום גיאוגרפי/ מעמד כלכלי וכו'.
- בשלב זה ננסה להבין באיזו מידה נותן התקציב מענה לצרכים של מקבלי/ות השירותים ואילו חסמים עומדים בפני מי שהשירות/תקציב אינו נגיש עבורו/ה.
- במידה ואין נתונים על הצרכים השונים יש לנקוט בפעולות על מנת לאסוף נתונים כאלה - סקרים, קבוצות מיקוד, התייעצות עם אנשי המקצוע במשרד ומחוצה לו ועם מומחיות למגדר. כל אלה חשובים על מנת לקבל תמונה מלאה אודות מצבן של נשים בהשוואה לגברים בתחום שבחרנו לנתח.

דוגמא טובה ליישום של שלב זה בתקציב 2015-2016 הוא ניתוח הצרכים המוצג בספר התקציב של משרד התחבורה.

ניתוח זה התבצע ביחס להשקעה הממשלתית בתשתיות כבישים (41% מתקציב המשרד ל-2015 ו-37% ב-2016), לעומת ההשקעה בתחבורה ציבורית באוטובוסים (34% מתקציב המשרד לשנת 2015 ו-33% מהתקציב ל-2016). ניתוח הצרכים התבסס על סקר שערך משרד התחבורה והתמקד בצרכי הניידות השונים של נשים וגברים. כך למשל נמצא שנשים מהוות כ-60% ממשתמשי התחבורה הציבורית בקווים העירוניים; נשים נבדלות מגברים בשעות השימוש בתחבורה הציבורית (מפני שהן עובדות יותר במשרות חלקיות) ובמטרות השימוש בתחבורה ציבורית. על ידי הפנמה של ממצאים אלה ניתן להגביר את יעילותה של התחבורה הציבורית: למשל על ידי תכנון טוב יותר של תדירות האוטובוסים ומיקום התחנות. רצוי לבחון את הסבסוד לתחבורה הציבורית ואת תכנונה בהתאם לצרכי הניידות של נשים וגברים. כ-70% מכלל הנסיעות ברכבים פרטיים מתבצע על ידי גברים, ובהתאמה כ-30% על ידי נשים.

ה. קביעת יעדים חדשים - יעדים אלה ייקבעו בהתבסס על ממצאי ניתוח התקציב ובחינת הצרכים ובמטרה לצמצם פערים במידה ונמצאו. כמו כן ייקבעו פעולות על מנת להשיג יעדים אלה.

בתחום השכר, יעד אפשרי הוא העלאה של שיעור הנשים הבכירות במשרד. בהתאם, פעולה מתקנת להשגת היעד יכולה להיות גיוס של יותר נשים למשרות בכירות או נקיטת צעדים לקידום נשים בתוך המשרד.

דוגמא מתחום הפעולות יכולה להיות גיוס של יותר נשים ערביות לתכניות לעידוד תעסוקה או קביעת פעולות שתעודדנה נשים להגיש בקשות לקבלת מענקי מחקר.

ו. בקרה - אחת לשנה יתקיים דיון בהשתתפות מנכ"ל המשרד, התקציבאים/ות, אנשי ונשות המקצוע הרלוונטיים והיועצת למעמד האישה. בדיון יוצג הניתוח המגדרי שנערך עבור התכניות והפרויקטים שנבחרו. כמו כן יוצגו היעדים החדשים והצעות לפעולות מתקנות לצורך השגתם. הדיון יאפשר תגובות, הערות והצעות לשיפור ושינוי מצד כל המעורבים/ות.

הערות על הניתוח המגדרי של תקציבי משרדי הממשלה לשנים 2015-2016

כאן נתייחס לניתוח שנעשה עבור כל משרד ממשלתי שכתב פרק מגדרי.

המסמך יכלול הן הערות מתודולוגיות והן הערות תכניות.

משרד הביטחון - נושאים לא מסווגים

משרד הביטחון בחר להציג ניתוח מגדרי של כספי אגף שיקום נכים (דו"ח ביצוע), על פי אחוז נכות, לשנת 2014. המדובר בכ-3.2 מיליארד ש"ח מתוך כ-14 מיליארד ש"ח - כ-23% מהתקציב הלא מסווג. הלוח המוצג מחלק את כספי השיקום לפי דרגת נכות אך לא לפי מגדר. ראוי להציג את כספי השיקום גם לפי מגדר, כלומר כמה כסף הולך לנשים וכמה לגברים בכל דרגת נכות, שהרי זה ניתוח מגדרי של תקציב הביטחון. אין ספק שקיימים תחומים נוספים שניתן לנתח לפי מגדר; למשל, ההוצאה על גמלאות חיילים וחיילות בצבא קבע.

המשרד לביטחון פנים

המשרד לביטחון פנים בחר להציג נתוני שכר של עובדים ועובדות בשירותי בתי הסוהר וגם נתונים על אסירים ואסירות ועל התפלגות ההוצאות הממוצעות עבורם. בנוסף הציג המשרד נתונים אודות ההתפלגות המגדרית של שוטרי קבע ושל עובדי רשות הכבאות וההצלה - ללא ציון של העלות הממוצעת או החציונית או של החלוקה הכספית של תקציבי השכר של עובדים/ות אלה. כמובן שיש להציג את התפלגות עלות השכר של העובדים והעובדות בדרגות השונות.

מהניתוח עולה שהנשים מהוות מיעוט בקרב המועסקים בכל ענפי השירות של המשרד לביטחון פנים וכן שבשירותי בתי הסוהר קיים פער זניח בין מספר הנשים והגברים המועסקים.

באשר לאסירים, פילוח מגדרי מגלה כי נשים מהוות לא יותר מאשר 1.5% מסך הכל. פילוח מגדרי של ההוצאה (לחודש? לשנה? לא צוין) מגלה שההוצאה על אסירה מעט גדולה יותר (26,500 ש"ח) מההוצאה על אסיר (25,000 ש"ח). ההסבר המוצע הוא שהפרש נובע מסלי מזון וסדקית.

נושא אחר שנותח מגדרי הוא האלימות. הפרק מציג את "רמת האלימות המדווחת למשטרה", בחישוב ל-100,000 נפש: "אלימות חמורה", "אלימות קלה", "עבירות מין" ו"עבירות שוד". לא ברור מהי יחידת הניתוח: מתלוננים/ות או מבצע/ות העבירות. יש לציין את יחידת הניתוח.

הפילוחים המוצגים בפרק על העבירות השונות אינם כוללים נתונים כספיים. ראוי שהמשרד יתחיל לאסוף נתונים כספיים מגדריים: נתונים אודות עלות ההתמודדות עם עבירות נגד נשים ועלות ההתמודדות עם עבירות נגד גברים.

ראוי להתחיל את הניתוח בהתפלגות של הוצאות המשרד לביטחון פנים בגין השמירה מפני סכנות שמקורן בגורמי חוץ (למשל טרור) והשמירה מפני גורמי פנים (למשל שודדים, אנסים, מפרי חוקי תנועה).

משרד הכלכלה

משרד הכלכלה בחר לנתח מגדרי את בתי הספר המקצועיים לנוער, את התכניות לעידוד תעסוקה של אזרחים ערבים ואת הפעולות של לשכת המדען הראשי של המשרד.

לגבי בתי ספר מקצועיים לנוער, דיווח המשרד על 12,213 תלמידים בשנת הלימודים 2014-2015, 80% מהם נערים ו-20% מהם נערות. התקציב לשנת 2014 עמד על 420 מיליון ש"ח. לא הוצגה חלוקה מגדרית של התקציב, כלומר התפלגות התקציב בין נערים ונערות. בהקשר הזה, ברצוננו להזכיר כי בנייתו מגדרי אין מניחים שהעלות של כל משתתף היא שווה, אלא בודקים את זה.

כיוון שקיים הפרש כמותי גדול בין נערים ונערות, מן הראוי להציע לו הסבר.

לגבי תכניות לעידוד תעסוקה של אזרחים ערבים, שבשנת 2015 הוקצבו להן 40 מיליון ש"ח, בחר המשרד לנתח תכנית אחת בלבד: מרכזי הכוון תעסוקתיים. לא צוין תקציב התכנית אולם צוין כי בשנת 2014, 60% מהמשתתפים החדשים היו נשים. לא הוצגה חלוקה מגדרית של תקציב התכנית. ניתוח מגדרי אינו מניח שהעלות כל יחידת שירות שווה, אלא בודק אותה - כיצד התחלק תקציב התכנית בין משתתפים ומשתתפות.

אנו יודעות שבעיית התעסוקה בקרב אזרחים ערבים היא בעיקרה בעיית תעסוקה של נשים. לכן, העובדה שבשנת 2014, 60% מהמשתתפים בתכנית היו נשים, הייתה אמורה להדליק נורה אדומה אצל מפעילי התכנית, שכן הגיוני היה כי שיעור ההשתתפות של נשים יהיה גבוה יותר. אנו מצפות שבשנת 2015 ו-2016 ייעשו מאמצים לגייס יותר נשים לתכנית.

נזכיר כי מטרת הניתוח המגדרי היא לגלות מקומות בהם דרושים שינויים באופן ההפעלה של השירות או באופן חלוקת התקציבים של השירות.

לגבי לשכת המדען הראשי, נכתב "מכיוון שרוב התקציב מוענק לחברות לא ניתן לעשות ניתוח של חלוקת התקציב לפי מגדר, בוצעו שני ניתוחים חלופיים..." כאן ברצוננו להעיר שראוי שלשכת המדען הראשי של משרד הכלכלה תתחיל לבדוק את מגדר הבעלים ואת מגדר המנכ"לים של החברות הזוכות במענקים.

הניתוח החלופי הראשון הוא ניתוח קרן המו"פ, שתקציבה כ-850 מיליון ש"ח. הניתוח הזה כולל את המשפט המפתיע הבא: "... ניתן להניח כי ההרכב המגדרי של החברות הפונות לקרן זה דומה להרכב המגדרי בתחום ההייטק כולו" (36%). המשפט מפתיע כי בניתוח תקציב מגדרי אי אפשר להניח - חייבים לספור! המטרה של הניתוח המגדרי היא לבדוק האם אחוז הפונים או המשתתפים זהה לאחוז הנשים באוכלוסייה הרלוונטית!

הניתוח החלופי השני בוצע על תקציבי תכניות "תנופה" ותכנית "החממות הטכנולוגיות", שהיקפן בשנת 2015 עמד על כ-140 מיליון ש"ח -- כ-10% מתקציב המדען הראשי באותה השנה. דו"ח שפורסם בשנת 2012 העלה שנשים מהוות רק 5% מהפונים לתכנית "תנופה" (ליזמים בתחילת הדרך) ושנשים מהוות כ-8% מהפונים לתכנית החממות (ליזמים בשלב מתקדם יותר) - אחוז שקרוב לייצוגן של הנשים בקרב היזמים (9%). לא ברור למה הכוונה ב"פונים" והאם מדובר בשיעוריהן של המשתתפות בפועל. השאלה המתבקשת היא: האם כל משתתף מתקצב באותו הסכום? ניתוח מגדרי לא יכול להניח שכן - הוא מחייב בדיקה!

באשר לתכנית "תנופה", יש להסביר את סיבת הפער הגדול בין מספר המשתתפים הנשים והגברים. האם זהו פער סביר? האם לא מתבקש לנקוט בצעדים חדשים כדי לגייס יותר נשים?

בהמשך יש לנתח מגדרית את כל התכניות של מרכז ההשקעות, המרכז לפיתוח אזורי, האגף להכשרה מקצועית והרשות לאכיפת חוקי עבודה.

משרד החקלאות

משרד החקלאות בחר לבחון מגדרית את תקציב השכר, תקציב התמיכות של המדען הראשי של המשרד ואת התקציב למענקים לעידוד העסקה של עובדים ישראלים בתחום החקלאות.

המשרד ציין ששכר מהווה 23% מסך התקציב נטו של המשרד והציג ניתוח של השכר עם חלוקה בין "חקלאות" ו"מנהל המחקר". נשים מהוות 46% מ-1,721 העובדים המועסקים במשרד החקלאות. שכרן הממוצע עומד על 75% משכרם הממוצע של הגברים. ההסבר לפער הוא שיעורן הגבוה של נשים בדירוג המנהלי ובדירוג מדעי החברה והרוח - דירוגים המאופיינים בשכר נמוך יחסית.

לגבי התמיכות של המדען הראשי של משרד החקלאות, בשנת 2014 חולקו מענקי מחקר ל-110 חוקרים, 21% מהם

נשים והיתר גברים. כאן לא הוצגו נתונים כספיים - לא המענק הממוצע של נשים ושל גברים ולא חלוקת כספי המענקים בין נשים וגברים - שזה העיקר בניחות מגדרי של התקציב.

מן הראוי להוסיף הסבר לפער המגדרי בקרב מקבלי תמיכות מחקר. יתכן וקיים צורך לעודד חוקרות לפנות לקבלת תמיכות מחקר.

לגבי עידוד העסקת עובדים ישראלים, על ידי מתן תמיכה למעסיקים בסך 2,000 ש"ח (לחודש?) עבור העסקת עובד/ת ישראלית/ת חדשה/ה למשך שישה חודשים, לפחות -- התקציב הוא 1.2 מיליון ש"ח לשנה, כאשר בשנת 2014 32% מהעובדים החדשים היו נשים. אם מסתכלים על הכסף, מסתמן ש-384 אלף ש"ח שולמו עבור העסקת נשים והיתר - 816 אלף ש"ח - עבור העסקת גברים. אנו מניחות שמדובר בעובדים ערבים, אולם ראוי לציין את העובדה הזאת.

ראוי להוסיף הסבר לפער המגדרי ולציין האם לדעת אנשי המשרד יש לעודד מעסיקים להעסיק יותר נשים בחקלאות. שאלה נוספת המתבקשת מהנתונים היא: כמה מכספי הסבסוד הוקצו בפועל לשכר.

צוין ש-45% מבסיס התקציב של משרד החקלאות בשנת 2014 - כ-670 מיליון ש"ח -- ניתן כתמיכות למשקי בית העוסקים בחקלאות וכי קשה לעשות כאן פילוח מגדרי. אולי ניתן לחשוב "מחוץ לקופסה" ולמצוא דרכים ליצור פילוח כזה. למשל, מהן הפעילויות שמתבצעות בזכות התמיכה ומי נהנה מהן.

משרד התיירות

משרד התיירות בחר לבחון את ההרכב המגדרי של ענף התיירות בכללותו ובנוסף, תכנית פיתוח אחת שבאחריות המשרד. לגבי ענף התיירות, צוין שענף המלונאות מעסיק מספר זהה של גברים ונשים, בעוד שבסוכנויות הנסיעות, שיעור הנשים עומד על 66%. צוין גם ש-7 מתוך 11 שליחים של משרד התיירות בחו"ל הן נשים.

למשרד התיירות תקציב פיתוח בסך 488 מיליון ש"ח, מתוכם 100 מיליון ש"ח מיועדים למענקים למלונאים. זה סוג המענק שבחר המשרד לנתח, והוא מצא שפרויקט אחד בלבד מתוך 17 פרויקטים שזכו במענק היה בבעלות אישה; פרויקט זה קיבל חצי מיליון ש"ח: דהיינו, 0.5% מכספי התכנית.

אין הסבר לפער המגדרי. האם יתכן שאין כמעט מלונות בבעלות נשית?

מן הראוי שמשרד התיירות יבצע ניתוח מגדרי של תכניות נוספות. שהרי 100 מיליון ש"ח המיועדים למענקים למלונאות מהווים רק כ-12% מתקציב משרד התיירות (תקציב רגיל + תקציב פיתוח), שבשנת 2015 יעמוד על כ-806 מיליון ש"ח.

משרד התקשורת

משרד התקשורת התמקד בנושא השכר, היות ורוב תקציב המשרד הוא עבור שכר.

המשרד בחן את ההקצאה והביצוע של שעות נוספות ושל כונוניות בין 67 הנשים ו-64 הגברים המועסקים במשרד. נמצא שבשני המקרים, הן ההקצאה והן הביצוע היו גבוהים יותר אצל הגברים. כידוע, שעות נוספות וכונוניות הם שני גורמים התורמים לאי השוויון בשכר בין גברים ונשים בשירות הציבורי.

בדיקת השכר בחברת דואר ישראל גילתה שבשנת 2014 עמד השכר ממוצע של גברים על 16,504 ש"ח לחודש וזה של נשים על 14,871 ש"ח. ההסבר שנמסר לפער הוא בין היתר ניצול יתר של שעות נוספות על-ידי הגברים.

כיוון שמשרד התקשורת הוא משרד רגולטורי ולא ביצועי, אולי ראוי שהניתוח המגדרי שלו יכלול גם ניתוח של בעלי החברות המספקות שירותי תקשורת -- וגם ניתוח של הלקוחות של החברות האלה.

הרשות הממשלתית למשק המים והביוב

הרשות הממשלתית למשק המים והביוב בחנה את השכר ואת הזכאים להטבה בתשלומי מים.

עלות השכר - כ-52 מיליון ש"ח -- מהווה מעט מעל מחצית מכלל תקציב הרשות - 97 מיליון ש"ח. הגברים היוו 57% מהעובדים (116), אולם חלקם בשכר הרשות עמד על 68% -- 36.4 מיליון ש"ח; הנשים, שמשקלן בכוח העבודה 43%, קיבלו 32% מהשכר. הפער נובע מהבדלים בדירוג: רוב הגברים הם מהנדסים ורוב הנשים הן בדירוג המנהלי. הנשים מהוות גם מיעוט בקרב בעלי המשרות הבכירות: 4 מתוך 13.

הפערים דורשים תיקון וטוב היה אילו ציינו אנשי הרשות מה בדעתם לעשות כדי לצמצם את הפערים המגדריים בשכר ובדירוג.

לגבי מקבלי ההטבה בתשלומים עבור מים, ההטבה הזאת כוללת כמות כפולה של מים בתעריף הנמוך. 54% ממקבלי ההטבה הן נשים (156,533) ו-46% הן גברים (134,432). בין הזוכים להטבה: ניצולי שואה ומקבלי הבטחת הכנסה. הדו"ח לא מציין האם התפלגות זאת סבירה בעיני אנשי המשרד או שמא דרושות לדעתם פעולות יזומות על מנת להגביר את מיצוי ההטבה על ידי בני שני המינים.

אין נתונים לגבי הערך הכספי של ההטבה שמקבלים נשים וגברים.

משרד החינוך וההשכלה הגבוהה

שני הגופים האלה הציגו נתונים רבים אולם אף אחד מהם אינו נתון כספי. כנראה שנפלה אי הבנה באשר למהות משימת ניתוח מגדרי של התקציב.

כיוון שעשו את הצעד הראשון - לספור - עתה על המשרדים האלה להעמיד את המספרים שאספו אל מול נתוני התקציב.

משרד הרווחה והשירותים החברתיים

המשרד בחר לבחון מגדרית את השירותים הבאים: השירות לאזרחים ותיקים, השירות לטיפול בנערות, האגף לטיפול באדם עם מגבלות שכלית התפתחותית, מעונות יום והשירות לילד ונוער.

נקדים ונציין לגבי השירותים לנוער: עדיף היה לארגן את הדיווח לפי מגדר ולא לפי שירות, כדי שאפשר יהיה לראות כמה משקיעה המדינה בנער בסיכון (ובנערים בכלל) וכמה בנערה בסיכון (ובנערות בכלל). ראוי היה להשוות את אופן מתן השירותים לנער ולנערה ואת חלקה של המדינה בעלות הכוללת.

צוין שהתקציב לטיפול בנערות בסיכון, הכולל טיפול יומי וטיפול במסגרת חוץ-ביתית, הוא 55 מיליון ש"ח. אין מידע על מספר הנערות המקבלות את כל אחד משני סוגי הטיפול ואין הסבר לגבי אופן הגשת השירות. אין גם תקציב

ממוצע לנפש. גם אין מידע מקביל עבור הנערים, כך שלא ניתן לערוך השוואה מגדרית.

לגבי השירות לילד ונוער, המספק מועדוניות בשעות אחרי הצהריים לאוכלוסייה בסיכון, אנו למדים שבקרב מקבלי השירות יש מעט יותר בנים (27,000) מבנות (25,000) ושהשירות תוקצב ב-187 מיליון ש"ח. אין ניתוח של חלוקת התקציב הזה בין בנים ובנות.

שני שירותים נוספים המופיעים בפרק הם השירות לאזרחים ותיקים - רוב הנהנים - 65% -- הן נשים, והאגף לטיפול באדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית - שבו רוב המטופלים - 57% - הם גברים. עבור שני השירותים מוצג התקציב הכללי ובמקרה של השירות לאזרחים ותיקים מוצגת חלוקה מגדרית שבבסיסה הנחה שכל יחידת טיפול זהה בעלותה למשניה (157 מיליון ש"ח לטיפול בנשים ו-85 מיליון ש"ח לטיפול בגברים). השאלה היא האם כל יחידות הטיפול אכן זהות. במקרה של אגף השירות באדם עם מוגבלות שכלית, צויין כי העלות הכוללת עבור כל החוסים היא 1.87 מיליארד ש"ח.

לבסוף, מוצגים נתונים אודות המימון של מעונות יום בפיקוח של משרד הכלכלה עבור ילדים המוגדרים כילדים בסיכון - "ילדי רווחה". התקציב - 231 מיליון ש"ח - משרת כ-20,000 ילדים. אין התפלגות מגדרית של הילדים האלה. יש נתון לגבי ההורים: 25% מההורים הנהנים ממימון המשרד עבור ילדיהם במעונות הן נשים חד-הוריות. שיעור זה גבוה יותר משיעורם של הורים יחידים באוכלוסייה (10%) ומלמד על דאגה מיוחדת להורים יחידים, ש-90% מהן נשים. גם את הניתוח הזה אפשר להמשיך ולפתח - למשל, כמה אמהות יהודיות וכמה ערביות מקבלות את המימון?

משרד הבריאות

משרד הבריאות בחר לנתח מגדרית שלושה שירותים הניתנים ישירות על-ידי המשרד ולא באמצעות קופות החולים ("התוספת השלישית" של חוק ביטוח בריאות ממלכתי): האשפוז הסעודי, שירותי בריאות התלמיד ושירותי שיקום נכי נפש בקהילה. בנוסף ניתח המשרד את הממדים המגדריים של חלוקת הכספים של מערכת בריאות הציבורית בין קופות החולים.

לגבי חלוקת התקציב בין קופות החולים, זאת נעשית לפי נוסחת קפיטציה הלוקחת בחשבון ארבעה גורמים: מספר המבוטחים, גילם, מקום המגורים והמגדר של המבוטחים. בשנת 2014, עלות סל שירותי הבריאות היתה 38.6 מיליארד ש"ח, ש-34 מיליארד ש"ח מתוכם חולקו בין קופות החולים בהתאם לנוסחת הקפיטציה. הקפיטציה גרמה לכך שהקופות קיבלו מעט יותר עבור נשים - 52% - ומעט פחות עבור גברים - 48% - מאשר שיעורם בקרב המבוטחים - נשים 51% וגברים 49%. הסכום הכספי שעבר לקופות החולים בזכות הנשים היה 17.7 מיליון ש"ח ובזכות גברים 16.3 מיליון ש"ח. אלה נתונים מעניינים מאד, אבל יש לזכור שהם אינם מודדים את ההוצאות בפועל של קופות החולים עבור גברים ועבור נשים אלא רק את ההעברות הכספיות לקופות החולים.

המשרד מציג גם כיצד פעולות רפואיות של קופות החולים מתחלקות בין גברים ונשים: נשים צורכות יותר תרופות (54%), מבצעות יותר ביקורים במרפאות בקהילה (58%) ומהוות 54% מאשפוזי יום במרפאות. לעומת זאת, גברים מבקרים יותר בחדרי מיון (52%) ומאושפזים יותר בבתי חולים (52%). הצעד הבא הוא לבדוק את חלוקת הכסף.

לגבי האשפוז הסיעודי, תמיכתו של משרד הבריאות מתבטאת בסבסוד ("קודים") האשפוז של חולה סיעודי בבית חולים סיעודי. בספטמבר 2014 היוו גברים 31% מן הזכאים לסבסוד ונשים - 69%. מוסבר שהפער נובע מתוחלת החיים הארוכה יותר של נשים. אנחנו נצביע על גורם נוסף: תוחלת החיים הארוכה יותר של נשים ותפקידיהן של נשים בתוך המשפחה הם המסבירים את העובדה שכאשר גבר זקוק לסיוע סיעודי סביר שיש לו אישה שתטפל בו, אך לא כך במצב ההפוך. משרד הבריאות מחלק את תקציב האשפוז לפי אחוז הקודים אצל נשים וגברים אולם לא כל הקודים דומים ודרושה ספירה לא רק של הזכאים אלא גם של הכספים!

לגבי שירותי בריאות התלמיד, הידועים בשל החיסונים שהם עורכים לתלמידים בבתי הספר, והכוללים פעולות נוספות

כמו בדיקת שמיעה וראיה, דווח שבנים מהווים כ-51% ממקבלי השירות ובנות כ-49%. התקציב מוצג כאילו כל יחידות השירות זהות בעלותן - וזאת קביעה שדורשת בדיקה.

צוין שעדיין לא ניתן לנתח את התקציב עבור שירותי שיקום נכי נפש בקהילה, אולם משרד הבריאות נערך לקבלת דיווח מגדרי מספקי השירות.

המשרד לקליטת העלייה

המשרד תיאר 23 תכניות והציג חלוקה מגדרית הן של מקבלי השירות והן של הכספים בכל תכנית. בסוף הוצג לוח מסכם.

שלוש תכניות הסיוע הגדולות הן סל הקליטה, הבטחת הכנסה לעולים וקרן נמלטים.

סל הקליטה מורכב מכספים המשולמים לעולים חדשים בששת החודשים הראשונים שלהם בארץ. התשלום הראשון מתבצע עם נחיתתם של העולים בשדה התעופה והתשלומים האחרים מועברים על בסיס חודשי. תקציב סל הקליטה לשנת 2015 הוא כ-414 מיליון ש"ח, כאשר 52% ממקבלי הסל הן נשים ו-48% גברים. חלוקת הכספים היא זהה לחלוקת המקבלים (כנראה שהספירה נעשתה עבור חודש מסוים, שכן שנת 2015 טרם הסתיימה).

הבטחת הכנסה לעולים מיועדת לעולים בחודשים ה-7-12 להגעתם במידה והם אינם עובדים או משתתפים בקורס להכשרה מקצועית. התקציב לשנת 2015 הוא כ-51.6 מיליון ש"ח. הגברים מהווים 57% ממקבלי הגמלה ונשים 43%. הגברים מקבלים 61% מהכסף והנשים 39%. אין הסבר לפער בין מספר הזוכים להבטחת הכנסה ואופן חלוקת הכספים בין גברים ונשים.

קרן נמלטים היא למטרת סיוע לעולים הנמלטים מאזורי קרבות וחירום, כגון אוקראינה, אירן, עירק וסוריה. התקציב לשנת 2015 הוא 41 מיליון ש"ח. חלוקת מקבלי הסיוע: 48% גברים ו-52% נשים, כאשר חלוקת הכספים זהה.

עבור כל תכנית מוצג מספר מקבלי השירות ואופן חלוקת תקציב השירות. במקרים שבהם מתגלה פער בין התפלגות מקבלי השירות ובין התפלגות הכספים, לא תמיד ניתן הסבר לפער. זה הצעד הבא שיש לעשות - על מנת לראות אם יש צורך בשינוי במדיניות.

הצגת הסכומים בפרק אינה אחידה: לפעמים כתוב ש"ח ולפעמים אלפי ש"ח - באותו הנושא.

הלוח המסכם מעלה שיש שוויון בין נשים וגברים - לפי אחוזי הגברים והנשים המשתתפים בכל תכנית. יש להציג גם לוח מסכם של ההוצאה התקציבית עבור הגברים והנשים בכל תכנית.

משרד הפנים

משרד הפנים לא הציג שום ניתוח מגדרי - לא של שכר העובדים והעובדות במשרד ולא של כספי ההעברות לרשויות מקומיות.

ההנחה שהכספים מתחלקים בהתאם לשיעור הנשים והגברים באוכלוסייה היא מוטעית ודורשת בדיקה בכל רשות ורשות.

משרד המדע והטכנולוגיה, התרבות והספורט

המדע והטכנולוגיה

המשרד דיווח כי ביצע ניתוח של 34 מיליון ש"ח בתקציב 2015 ושל 169.385 מיליוני ש"ח בתקציב 2016. הניתוח של תקציב 2015 כלל שתי תכניות: תכנית מדעניות העתיד ותכנית לצמצום הפער הדיגיטלי. הראשונה, שהיא תכנית המיועדת אך ורק לבנות, עלותה 4 מיליון ש"ח. עלות השנייה היא 30 מיליון ש"ח. המשרד חישב את שיעור הילדות והנערות הנהנות מהתכנית לפי שיעורן בגילאי בית הספר היסודי וחטיבת הביניים והגיע לכמעט שוויון. בהמשך ראוי לספור את המשתתפים בפועל, כדי לראות אם קיים פער (אפשר לפתח הלאה - ערביות/יהודיות, ניתוח על פי מיקום גיאוגרפי).

הניתוח של תקציב 2016 הוסיף, מעבר לתכניות שנותחו עבור תקציב 2015, ארבע תכניות: מענקי מחקר, מלגות, פרחי מדע והמועצה לקידום נשים במדע.

תכנית מענקי מחקר תקציבה 92 מיליון ש"ח, כאשר 59 מיליון ש"ח (64%) צפויים להגיע לגברים ו-33 מיליון ש"ח לנשים (36%). מטרת המענקים היא לקצר את הדרך בין מחקר בסיסי לפיתוח יישומי. המלגות הן בסדר גודל של בין 1 מיליון ש"ח ו-2 מיליון ש"ח. בדיקה שנעשתה של מקבלי מענקי המחקר בשנת 2014 לפי מגדר החוקר/ת הראשית/ית, ש-36% היו נשים ו-64% גברים, בהשוואה למצב בשנת 2013 שבה רק 19% היו נשים.

כיוון שדווח שהכסף התפלג באופן זהה להתפלגות מקבלי המענקים, אנו תוהות אם ספרו את הכסף או שפשוט הניחו כי כל מענק זהה למשנהו. סביר להניח שלא כל המענקים זהים.

תכנית המלגות כוללת כאלף מלגות הניתנות לסטודנטים מתואר ראשון ועד לפוסט דוקטורט בתחומי המדע, הטכנולוגיה והחלל. תקציבה 18 מיליון ש"ח. בשנת 2014, 49% ממקבלי המלגות היו נשים ו-51% גברים, בעוד שבשנת 2013 היו 62% נשים ו-38% גברים. אין הצגה של חלוקת כספי המלגות.

תכנית פרחי המדע היא עבור חוגי מדע ופעילויות קיץ בנושאי מדע. תקציבה 6 מיליון ש"ח והמשרד מעריך שילדות ונערות תיהינה מכ-2 מיליון ש"ח וילדים ונערים - מכ-4 מיליון ש"ח. לא ברור אם אנשי המשרד רואים את ההתפלגות הזאת כסבירה או כדורשת תיקון.

תקציב המועצה לקידום נשים במדע עומד על כ-3 מיליון ש"ח.

כפי שצינו, למשרד המדע תכניות מיוחדות שמטרתן לעודד ילדות, נערות ונשים להתמקצע במדעים. באשר למענקי מחקר, שיעור הנשים הזוכות עלה אולם הן עדיין מהוות מיעוט. השאלה היא אילו צעדים נוספים יכול המשרד לנקוט כדי להפוך את המדע למקצוע שבו בני שני המינים מתמקצעים באותה המידה.

מנהל התרבות

תקציב מנהל התרבות לשנת 2015 הוא כ-707 מיליון ש"ח. רובו למטרת תמיכה במוסדות תרבות בארץ. הניתוח המגדרי נעשה לגבי כ-290.5 מיליון ש"ח שהם כ-40% מהתקציב.

כדי לעמוד על החלוקה המגדרית של הנהנים ממופעי תרבות, השתמש המשרד בתוצאות של הסקר החברתי של הלמ"ס לשנת 2012 ויישם אותן על תקציב התרבות לשנת 2016. שיטת החישוב הזאת הניבה הערכה כי נשים תיהינה מ-53% מהתמיכה לתיאטרות, או 48.4 מיליון ש"ח, לעומת גברים שיהנו מ-41.6 מיליון ש"ח. בדרך דומה מעריכים כי נשים תיהינה מ-54% מהתמיכה לספריות, או 45.6 מיליון ש"ח, בעוד שגברים ייהנו מ-39.1 מיליון ש"ח.

בחברה רב-תרבותית כמו ישראל, אולי ראוי שמשרד התרבות יערוך בדיקה בתוך ציבור הנשים כדי לראות אילו צרכים מקבלים ביטוי בתמיכות ואיזה לא.

מומלץ להיעזר בדו"ח של קואליציית "לבי במזרח" משנת 2012, "ביורוקרטיה של אי שוויון", המצביע על תת-ייצוג של

התרבות הערבית והמזרחית בתמיכות למחול, אופרה, תיאטרון, מוזיקה, מוסדות מחקר תרבותי ומוזיאונים. הדו"ח מציג נתונים גם על תת-ייצוג של יהודים מזרחים ושל ערבים בוועדות התמיכות.

מנהל הספורט

תקציב מנהל הספורט לשנת 2016 הוא 707 מיליון ש"ח, ומרביתו מיועדת לתמיכות באיגודי ספורט, שיפוץ מתקני ספורט, תמיכה בפעילות ספורט ברשויות מקומיות ובבתי הספר ותמיכה בספורטאים אולימפיים. הסכום המנותח הוא כ-290.5 מיליון ש"ח שהם כ-37% מהתקציב.

כדי לעמוד על הסכומים המופנים לנשים ולגברים, התבסס המשרד על מחקר שביצע מרכז אדוה בשנת 2012 אודות התמיכות לאיגודי ספורט, ויישם את תוצאות המחקר על התקציב לשנת 2015.

התוצאות: לגבי פעילות הספורט ההישגי - 34% או 5.61 מיליון ש"ח יגיעו לנשים, לעומת 66% או 10.89 מיליון ש"ח לגברים; לגבי מכון וינגייט - 34% או 3.4 מיליון ש"ח יגיעו לנשים, לעומת 66% או 6.6 מיליון ש"ח לגברים; לגבי מרכזי אימון ותחרות - 22% או 0.669 מיליון ש"ח יגיעו לנשים, לעומת 78% או 2.371 מיליון ש"ח לגברים; לגבי התאחדויות ספורט - 22% או 1.76 מיליון ש"ח יגיעו לנשים, לעומת 78% או 6.24 מיליון ש"ח לגברים.

חלוקת הנהנים מתמיכה שנתית של הממשלה בגופי ספורט, לפי מין, 2016

במיליון ש"ח

חלקן של הנשים בתקציב	סה"כ התקציב	גברים	נשים	
34%	16.5	10.89	5.61	ספורט הישגי
22%	3.04	2.3	0.669	מרכזי אימון ותחרות
34%	10.0	6.6	3.4	מכון וינגייט
22%	8.0	6.24	1.76	התאחדויות ספורט

מנהל הספורט מצוין כי הפער המגדרי מוכר לו וכי הוא עושה מאמצים לצמצמו, בין השאר על ידי הקמת פרויקט "אתנה" בשנת 2007 - המועצה הציבורית לקידום נערות ונשים בספורט בישראל.

לפי האומדנים המוצגים כאן, העבודה עוד רבה ואנחנו מצפות לנקיטת צעדים נוספים כדי לצמצם את הפערים.

משרד האוצר

משרד האוצר בחר לנתח את נושא הדירקטורים בחברות ממשלתיות, היות וכ-10% מתקציב המשרד מוקצה לרשות החברות הממשלתיות.

המשרד הציג התפלגות מגדרית של הדירקטורים בחברות ממשלתיות משנת 2010 ועד שנת 2015. הוא מצא עליות וירידות בשיעור הנשים, כאשר ב-4 מתוך 6 השנים שיעור הנשים עמד על 41%-43%.

לא הוצגו השוואות שכר ולא נאמר מה נעשה כדי לצמצם את הפער בייצוג.

רשות המסים

רשות המיסים בחרה להציג את שיעור הגברים והנשים בקרב עובדיה בדרגים שונים. ככל שהדירוג גבוה יותר, שיעור הנשים נמוך יותר: נשים מהוות 49% מהמועסקים ברשות, 29% מהמנהלים, 17% מהנהלה המורחבת ו-14%

מההנהלה המצומצמת. לעומת זאת, נשים מהוות 53% מהעובדים המצטיינים.

אין הצגה של שכר לפי דרג או מגדר.

נרמז שנעשים צעדים לתיקון המצב אולם לא ברור מהם: "בהתאם לקצב והחלוקה המגדרית בקליטת העובדים המקצועיים ברשות, ניתן לצפות שבתוך מספר שנים, פערים אלו יצטמצמו ביותר". ראוי להסביר.

משרד ראש הממשלה

המשרד מתאר תכנית לקידום נשים ערביות בשוק העבודה אולם אינו מציג נתונים לגבי הנהנות מהתכנית או לגבי עלות התוכנית.

עוד מציג משרד ראש הממשלה התפלגות מגדרית של המועסקים במשרד (נשים כאחוז מכלל העובדים: 54%; נשים כאחוז מדרגי ניהול בכירים: 27%).

אין נתוני שכר ואין דיון על כוונה לסגור את הפערים בדרגי הניהול.

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה במשרד ראש הממשלה

צוין כי בלשכה 1,019 עובדים, 67% מתוכם נשים. ישנם לוחות אודות תקני רכב, שעות נוספות וכוננויות של נשים, אולם כנראה שחלו שיבושים בלוחות ולא ניתן להסיק מהם מסקנות.

המשרד לשירותי דת במשרד ראש הממשלה

המשרד לשירותי דת בחר להשוות בין התמיכה למקוואות והתמיכה לבתי כנסת, כאשר הוא התבסס על נתוני הלמ"ס משנת 2009, המראים ש-50% מהגברים ו-49% מהנשים דיווחו כי ביקרו בבית כנסת לפחות פעם אחת בשנה. המשרד מניח ככל הנראה שדין ביקור אחד הוא כדין 52 או 100 ביקורים. ניתן להטיל ספק בהנחה המאפשרת להסיק שנשים נהנות מבתי כנסת בדיוק כמו גברים. הנחה נוספת היא שהכספים המוצאים על בתי כנסת זהים לאלה המוצאים על מקוואות (לא מוצגים נתונים). הנחות האלה מאפשרות למשרד להציג נשים כנהנות מ-74.5% מכספי התמיכה במבני דת.

הדרך עוד רבה עד שהמשרד לשירותי דת יציג ניתוח מגדרי בר משמעות!

החטיבה להתיישבות במשרד ראש הממשלה

החטיבה להתיישבות בחרה להציג נתונים לגבי סיוע בסך 9.5 מיליון ש"ח לתושבי מרחב הנגב. לא ברור האם הנתונים מתייחסים לפניות או לסיוע בפועל, כי נעשה שימוש מתחלף בשני המונחים. בכל אופן, החלוקה היא 7.8 מיליון ש"ח לגברים, 0.6 מיליון ש"ח לנשים, ו-1.2 מיליון ש"ח למשפחות. בלי מידע נוסף לא ניתן להסיק מסקנות לגבי הפער המגדרי. רצוי להציג גם את החלוקה בין פניות/מקבלי סיוע יהודים וערבים.

המשרד לפיתוח הנגב והגליל במשרד ראש הממשלה

המשרד לפיתוח הנגב והגליל בחר להציג את מספר המשרות (15 לנשים ו-16 לגברים) ואת התפלגות כספי השכר (6.05 מיליון ש"ח לנשים ו-6.45 מיליון ש"ח לגברים).

יש לדרוש שהמשרד יתחיל לאסוף נתונים מגדריים גם על הנהנים מהשירותים אותם הוא מעניק.

המשרד לשוויון חברתי

על מנת שהניתוח של משרד זה יהווה דוגמא עבור המשרדים האחרים, שם לעצמו המשרד מטרה, לנתח את כלל סעיפי התקציב לשנים 2015-2016, כלומר 100% מהתקציב. הניתוח לא הופיע בספרי התקציב הכחולים אך הוצג בישיבה מיוחדת של הוועדה למעמד האישה בכנסת בשיתוף ועדת הכספים, בסוף אוקטובר 2015. המשרד לשוויון חברתי כולל את המשרד לאזרחים ותיקים, הרשות לפיתוח כלכלי של מגזר המיעוטים, הרשות לקידום מעמד האישה ו"ישראל דיגיטלי".

הניתוח נפתח בבחינת פערי השכר של עובדי המשרד. על פי ניתוח זה, שכרן הממוצע של נשים בכירות עומד על 35,049 ש"ח לחודש בעוד ששכר הגברים עומד על 34,376 ש"ח לחודש - פער של כ-2% לטובת הנשים. מנגד, בדירוג המינהלי עומד שכרן הממוצע של נשים על 82% משכר הגברים (9,865 ש"ח בהשוואה ל-12,066 ש"ח לחודש, בהתאמה). בדירוג המח"ר עומד שכרן של נשים על 77% משכר הגברים (11,335 ש"ח לעומת 14,658 ש"ח, בהתאמה). ההסבר שניתן לפערים הוא אופי החוזה: - נשים מועסקות במסלול דרוג-דרגה, ששכרו נמוך ממסלול שכר כולל שבו מועסקים רוב הגברים. בדרגות המח"ר - ככל שעולים בדרגה יורד שיעור הנשים וכן - גברים עובדים שעות רבות יותר מנשים.

המשרד לאזרחים ותיקים

התקציב שנותח הוא לשנת 2014 - 73.1 מיליון ש"ח מתוכו: פרויקטים - 41.2 מיליון ש"ח, שכר ומרכיביו - 14.49 מיליון ש"ח, תמיכות - 9.65 מיליון ש"ח, תפעול - 2.47 מיליון ש"ח.

במשרד מועסקות 24 נשים מתוך 40 תקנים וכן אישה אחת מתוך 6 סטודנטים, ושתי בנות בשירות לאומי. מתוך 4 משרות בדרג בכיר, ישנה עובדת אחת ברמת סמנכ"ל. לא נערך ניתוח של שכר העובדים/ות.

נערך פילוח מגדרי של המשתתפים ב-16 פרויקטים שבאחריות המשרד ושל חלוקת התקציב שלהם. בכל הפרויקטים, שיעור הגברים והנשים הולם את חלקם בתקציב. כך למשל, נשים מהוות 75% ממשתתפי פרויקט "קשר רב-דורי" וחלקן בתקציב עומד על 75% (1.6 מיליון ש"ח מתוך 2.1 מיליון ש"ח); נשים מהוות 65% ממשתתפי פרויקט קתדראות, שעלותו 2.5 מיליון ש"ח, וחלקן בתקציב עומד על 65%. נשאלת השאלה האם כל יחידת שירות אכן זהה לרעותה; אם כן, יש לציין זאת. בנוסף, באותם פרויקטים שבהם יש רוב מוחלט לגברים או לנשים, יש להסביר מדוע והאם ניתן לשנות מצב זה. למשל - גברים מהווים רק 15% ממשתתפי פרויקט "סטודנטים למען אזרחים ותיקים", שעלותו 2.45 מיליון ש"ח; עובדה זו מצוינת מבלי להסביר האם לדעת המשרד זה סביר או שיש לנסות ולהנגיש עבורם שירות זה.

הרשות לפיתוח כלכלי של מגזר המיעוטים

נשים מהוות 5 מתוך כלל 14 עובדי הרשות.

הוצג ניתוח מגדרי של המשתתפים בתכניות השונות אך לא של תקציביהן. בסך הכל השתתפו בתכניות השונות 19,395 נשים והן מהוות 75% מכלל המשתתפים. חלק ניכר מהפרויקטים מיועדים לנשים בלבד - למשל לימודי סיעוד לבנות, השכלת יסוד לבנות וקרן הלוואות לעסקים זעירים לנשים. בפרויקטים המיועדים לגברים ולנשים - קיימים לעתים פערים בייצוג המשתתפים, אם לטובת הגברים ואם לטובת הנשים, אך פערים אלו אינם מוסברים.

הרשות לקידום מעמד האישה

תקציב השכר של הרשות עומד על 2.05 מיליון ש"ח. נשים מאיישות 5 מתוך 7 משרות. לא נערך ניתוח של תקציב הפעולות, העומד על 1.75 מיליון ש"ח.

משרד החוץ

משרד החוץ בחר להציג נתוני שכר ונתונים לגבי הנהנים מקורסים של המרכז לשיתוף פעולה בינלאומי. השוואה מגדרית של מספר העובדים ושכרם מגלה פערים מעניינים: נשים מהוות 39% מסך העובדים אבל מקבלות רק 29% מהשכר; הן מהוות 61% מהעובדים המקומיים הישראליים אבל מקבלות רק 49% מהשכר; הן מהוות 34% מהשליחים בחו"ל אבל מקבלות רק 20% משכר השליחים. היחס מתהפך רק כאשר מדובר בסגל המטה: נשים מהוות 35% מעובדי המטה והן מקבלות 43% מהשכר של המטה. אין הסבר לפערים.

לגבי קורסים של המרכז לשיתוף פעולה בינלאומי, מוצג לוח המראה כי 44% ממשתתפי הקורסים בארץ ו-76% ממשתתפי הקורסים בחו"ל הן נשים. אין הצגה מגדרית של התפלגות עלויות הקורסים האלה.

משרד המשפטים

משרד המשפטים בחר להציג התפלגויות מגדריות הקשורות לשכר ולצוות העובדים במשרד. תקציב השכר של משרד המשפטים בשנת 2014 עמד על כ-700 מיליוני ש"ח. ההתפלגות של המועסקים במשרד מראה כי הנשים הן 68% מעובדי המשרד, 67% מהעובדים במקצועות הליבה, 63% מהמנהלים המקצועיים והמנהלים בעלי כפיפה ו-62% מהעובדים בדרגות הבכירות. ישנם פערים אולם הם אינם גדולים. אין הצגה של חלוקת כספי השכר בין נשים וגברים.

הנהלת בתי המשפט

היקף השכר לשופטים עמד בשנת 2013 על 490 מיליון ש"ח. המשרד מציג התפלגות מגדרית של השופטים לפי סוג בית הדין: נשים מהוות 56% משופטי השלום, 62% משופטי העבודה, 41% משופטי המחוזי, 50% משופטי בית הדין הארצי ורק 21% משופטי בית הדין העליון. נשים מהוות 52% מכלל השופטים, אולם חלוקת סך התקציב לשופטים פחות שוויונית, אם ניקח בחשבון את הסוגים השונים של בתי המשפט. רצוי היה להציג לא רק את התפלגות המשרות אלא גם את התפלגות השכר.

רשות האכיפה והגבייה

80% מתקציב הנטו של הרשות הם עבור שכר. בשנת 2013 העסיקה הרשות 620 עובדים, 78% מהן נשים. אין הצגה של התפלגות השכר.

המשרד להגנת הסביבה

המשרד בחר להציג נתוני שכר לשנת 2014, זאת על רקע העובדה שמתוך כלל תקציבו, שעמד על 321 מיליון ש"ח, 129 מיליון ש"ח הוקדשו לשכר.

המשרד מציג שלושה סוגי נתונים (אך לא התפלגות השכר): מספר המנהלים - 13 גברים לעומת 8 נשים; השכר החציוני: 15,603 ש"ח לגברים לעומת 11,081 ש"ח לנשים; שכר ממוצע משוקלל (לא מוגדר): 16,927 ש"ח לגברים לעומת 12,808 ש"ח לנשים. אין הסבר לפערים המגדריים. רצוי לנתח ספקים ומקבלי שירותים!

נשיא המדינה

בית הנשיא בחר להציג נתוני שכר, היות ותקציב השכר (כ-29 מיליון ש"ח) מהווה כ-51% מתקציבו. נתוני השכר שהוצגו: עלות שכר ממוצעת לפי הסכמים (24,775 ש"ח לחודש לגברים ו-11,060 ש"ח לנשים) ועלות שכר ממוצעת לפי חוזים אישיים (22,671 ש"ח לחודש לגברים ו-18,428 ש"ח לנשים). לא ניתן הסבר לפערים גדולים אלה.

משרד התחבורה

משרד התחבורה בחר לנתח את התחומים המרכזיים של פעילותו:

1. תקציב התמיכות בשירותי התחבורה הציבורית באוטובוסים: 4.9 מיליארד ש"ח ב-2015, סכום המהווה 34% מתקציב הברוטו של המשרד, ו-5.2 מיליארד ש"ח ב-2016, סכום המהווה 33% מתקציב הברוטו של המשרד;
 2. תקציב פיתוח והחזקת הכבישים, המהווה בשנת 2015 כ-5.9 מיליארד ש"ח - 41% מתקציב הברוטו של המשרד, ובשנת 2016 5.745 מיליארד ש"ח, או 37% מהתקציב הברוטו של המשרד.
- תקציב התמיכות בשירותי התחבורה הציבורית באוטובוסים: משרד התחבורה כבר ערך סקרים כדי לבחון צרכים תחבורתיים על פי מגדר. נמצא כי נשים הן 60% מהמשתמשים בקווים העירוניים. יוצא שבחלוקה מגדרית, נשים ייהנו ב-2016 מ-3.123 מיליארד ש"ח מסך התמיכה לאוטובוסים וגברים - מ-2.082 מיליארד ש"ח.
- דפוסי השימוש באוטובוסים של נשים הגברים הם שונים, כך שתכנון תחבורה ציבורית הלוקח בחשבון את הצרכים והעדיפויות של נשים יביא לשימוש יעיל יותר בתקציב ולהיענות טובה יותר לצרכים של נשים. השאלה היא באיזה צעדים נקט משרד התחבורה בעקבות קבלת המידע הזה. למשל, האם שונו הקריטריונים לקבלת סבסוד, כך שחברות האוטובוסים ישנו את לוחות הזמנים על מנת לשרת טוב יותר את הנשים?
- תקציב פיתוח ואחזקת כבישים: ברמה הארצית נמצא שכ-70% מכלל הנסועה של נהגים ונוסעים ברכב פרטי מתבצעת על-ידי גברים ו-30% על-ידי נשים. על כן, ניתוח מגדרי של תקציב אחזקת כבישים לשנת 2016 מצביע על כך שנשים תיהינה מ-1.635 מיליארד ש"ח וגברים - מ-3.185 מיליארד ש"ח.
- השאלה היא האם הסיק משרד התחבורה מסקנות אופרטיביות מהפערים המגדריים שמצא.

משרד התשתיות הלאומיות, האנרגיה והמים

המשרד בחר לבחון את השכר ואת מקבלי המענקים של המדען הראשי של משרד התשתיות. בשנת 2015 עומד תקציב השכר על 19% מכלל תקציב המשרד. בשנת 2014, נמצא כי 51% מהמועסקים היו נשים אולם חלקן בשכר עמד על כ-41% בלבד. השכר הממוצע (עדיף בעתיד להציג את השכר החציוני) של נשים היה 12,080 ש"ח לחודש לעומת 17,813 ש"ח לגברים. בחישוב שנתי, כ-30 מיליון ש"ח מתקציב השכר יועד לגברים וכ-21 מיליון ש"ח לנשים.

ב-2015, תקציב המדען הראשי של משרד התשתיות הלאומיות הינו כ-25 מיליון ש"ח - כ-9% מתקציב המשרד. בשנת 2014 ניתנו 82 מענקי מחקר, 73 (88%) לגברים ו-9 לנשים (12%). לא הוצגה חלוקה של כספי המענקים.

לא ניתן הסבר לפערים המגדריים בשכר ולפערים במספר מענקי המחקר. לא צוין באילו צעדים מתכוון המשרד לנקוט על מנת לצמצם את הפערים.

רשות מקרקעי ישראל

הרשות בחרה להציג נתוני מועסקים ונתונים על אודות קבלנים חיצוניים. נשים מהוות רוב הן בקרב כלל העובדים והן בקרב עובדי הדרג הניהולי. לא הוצגו נתוני שכר. קבלנים חיצוניים: התקציב המיועד להם עומד כל כ-65 מיליון ש"ח. הרשות מעסיקה 16 מתכננים חיצוניים, ביניהם 12 נשים. למעלה מרבע מן השמאים (לא הוצג מספר) המועסקים על ידי הרשות הן נשים. לא הוצגו נתונים כספיים. ראוי שהמשרד ינתח מגדרית ספקים נוספים וגם את פעולותיו.

משרד הבינוי והשיכון

המשרד בחר לנתח 3 תכניות סיוע: סיוע בשכר דירה, סיוע ברכישת דירה ודיוור ציבורי. סיוע בשכר דירה: המשרד מציג התפלגות מגדרית של מקבלי הסיוע. נשים יחידות וחד-הוריות מהוות כ-51% ממקבלי הסיוע (זוגות: כ-22%). אין הצגה של חלוקת כספי הסיוע: לפי ההערכה, כ-1.5 מיליארד ש"ח ב-2015. סיוע ברכישת דירה: תקציב הסיוע ב-2015 עומד על 350 מיליון ש"ח. הניתוח מעלה כי בשנת 2014, רוב הסיוע (כ-88%) ניתן לזוגות, כ-5% ניתנו לנשים חד-הוריות (גברים חד הוריים - 0.25%) ו-2.65% נוספים לנשים יחידות (גברים יחידים - 4.48%). לא הוצגו נתונים לגבי גודל הסיוע והחלוקה המגדרית של הכספים. דיוור ציבורי: המשרד מציג חלוקה של כ-40 אלף נכסים, המנוהלים על ידי חברת עמידר. החלוקה היא לפי ראש משק הבית. נשים יחידות וחד-הוריות מהוות כמחצית ממחזיקי הדירות הציבוריות שבניהול עמידר. המשרד לא העמיד בדיקת צרכים אל מול חלוקת הסיוע ורצוי שייעשה זאת בשנים הבאות.

עיקרי התקציב: מיסוי

בספר עיקרי התקציב 2015-2016 יש התייחסות אחת לתקצוב מגדרי והיא בחלק על המיסוי (ע' 271-270). כאן, מינהל הכנסות המדינה בחר להציג התפלגות מגדרית של העלות של ארבע הטבות מס: קרנות השתלמות בעת ההפקדה, זיכוי להכנסה במשמרת, זיכוי לשכר באזורי פיתוח וחצי נקודת זיכוי לנשים עובדות. הלוח הוא לשנת 2016 ולא צוין על איזה נתונים הוא מתבסס - יתכן שעל נתוני 2014. כספי ההטבות מוצגים לפי עשירוני הכנסה, דבר המאפשר לראות בבירור, (א) שבעלי שכר נמוך לא נהנים מהטבות מס, היות והם אינם מגיעים לסף המס, ו- (ב) שבעשירוני הגבוהים העלות של ההטבות עבור נשים נמוכה בהרבה מעלות ההטבות עבור גברים.

במקרה של חצי נקודת זיכוי לנשים עובדות, כל העלות - 880 מיליון ש"ח - היא עבור נשים, כמובן. בעלויות של ההטבות האחרות מתגלים פערים מגדריים גדולים: בקרנות ההשתלמות, 2,030 מיליון ש"ח לגברים לעומת 1,170 מיליון ש"ח לנשים; בזיכוי עבור עבודה במשמרות, 150 מיליון ש"ח לעומת 20 מיליון ש"ח; בזיכוי לשכר למתגוררים באזורי פיתוח, 1,160 מיליון ש"ח לעומת 320 ש"ח. את הפערים ניתן ליחס לשכר הנמוך יותר של נשים (הסבר שניתן על-ידי מנהל הכנסות המדינה) ולריבוי הנשים העובדות במשרות חלקיות.

הפערים בהטבות מס מצביעים על חשיבותה של חצי נקודת הזיכוי לנשים, המצמצמת, אם כי רק במעט, את הפער המגדרי בהתפלגות הטבות המס.

יש לקוות כי בשנה הבאה יורחב הניתוח, הן בנושא הטבות המס והן בנושאים אחרים הקשורים למיסוי.

התפלגות עלות הטבות מס נבחרות בשנת 2016 על פי מגדר ועשירוני הכנסה

במיליוני ש"ח

עשירון	קרנות השתלמות בעת ההפקדה			חצי נקודת זיכוי לנשים			זיכוי להכנסה ממשמרות			אזורי פיתוח		
	סה"כ	גברים	נשים	סה"כ	גברים	נשים	סה"כ	גברים	נשים	סה"כ	גברים	נשים
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	20	10	110	20	10	10	20	10	20	10	10	
6	50	20	130	20	20	20	20	20	20	50	10	
7	140	70	150	70	60	10	70	60	10	130	30	
8	390	170	190	60	50	-	60	50	-	220	70	
9	1,010	560	190	10	10	-	10	10	-	420	140	
10	1,590	1,200	110	10	10	-	10	10	-	360	70	
סה"כ	3,200	2,030	880	170	150	20	150	170	20	1,160	320	

מקור: מנהל הכנסות המדינה. הערות: עשירוני, על פי הכנסה חייבת במס בכלל האוכלוסייה; בשל עיגול ל-10 מיליון ש"ח הקרובים, הפירוט לא מסתכם לסה"כ.

